

ART I CONTEMPORANEÏTAT A MENORCA

ART I NATURA

II JORNADA DE
REFLEXIÓ I DEBAT

M



DISSABTE 3/12

9:30 H

Benvinguda a càrrec de **Marta Jordi**, coordinadora científica de l'IME, i **Cristina Rita**, presidenta del Consell Científic de l'IME.

Salutació a càrrec de **Miquel Àngel Maria**, conseller de Cultura, Educació, Joventut i Esports del Consell Insular de Menorca, i **Josep Juaneda**, conseller de Medi Ambient i Reserva de Biosfera del Consell Insular de Menorca.

9:45 H

Presentació a càrrec de **Carles Jiménez**, coordinador de la jornada, comissari i consultor d'art.

9:50 H

Presentació del I Ajut Art i Contemporaneïtat a Menorca, convocat per l'IME amb el suport i col·laboració de l'Agència Reserva de Biosfera, Hauser & Wirth i el Museu de Menorca.

ART I NATURA

10:00 H

Eduardo Martínez de Pisón, catedràtic emèrit de Geografia de la Universidad Autónoma de Madrid i director del Instituto del Paisaje de la Fundación Duques de Soria: «Arte del paisaje y paisaje del arte»

Des del 2007 és catedràtic emèrit de Geografia de la Universidad Autónoma de Madrid. Inicialment, treballa en Geografia Urbana i es va especialitzar en Geografia Física, camp en què ha realitzat la major part de la seva investigació, publicacions i docència. Ha escrit nombrosos llibres i articles, principalment sobre les muntanyes, encara que els seus treballs tracten sobre paisatges naturals, pensament geogràfic i geografia cultural. Ha estat corresponsal per a Espanya del World Glacier Monitoring System (Zuric). Entre el 1991 i el 1995 va presidir el comitè espanyol del Scientific Committee on Antarctic Research. Ha estat membre del Comitè MaB espanyol (UNESCO). Ha estat titular de la Càtedra de Parques Nacionales. Des del 1999 és director de l'Instituto del Paisaje de la Fundación Duques de Soria. També ha escrit llibres de divulgació i ha participat com a assessor en documentals sobre grans paisatges naturals.

10:15 H

Juan Elorduy, divulgador d'art: «Pintando el paisaje y el alma de Menorca»

Va començar Periodisme a la Universitat de Navarra, però no va llicenciar-se. El 1977 s'installa a Menorca, on fa de llibreter, galerista, il·lustrador, dissenyador gràfic i altres oficis abans de dirigir les sales de cultura de Sa Nostra a Maó i Ciutadella. Ha impartit docència a l'Escola Municipal de Ciutadella, a la Sala Albert Camus de Sant Lluís i a l'Ateneu de Maó. Ha estat comissari d'art en exposicions col·lectives i antològiques d'artistes menorquins. Ha projectat i dut a terme el Museu Torrent. Pinta com a hobby i ha fet una vintena d'exposicions individuals, i participat en nombroses col·lectives. Té un projecte per a un Museu d'Art i Natura a s'Enclusa de Ferreries.

10:45 H

Marina E. G., artista visual: «Del desig de treballar cos, terra, plantes, idees i altres elements»

És artista visual que combina la seva pràctica amb l'educació artística i la gestió cultural. És graduada en Belles Arts, especialitzada en Educació Interdisciplinària de les Arts per la UB i formada en performance amb les artistes Marina Barys Janer x Isil Sol Vil, Regina José Galindo i Álvaro Prats Bertomeu. Ha participat en diferents festivals de performance i arts de carrer, exposicions col·lectives i individuals a Barcelona, Sant Cugat, Girona, Perpinyà, Rivesaltes, Mallorca i Menorca. Recentment, ha participat a Territori, Festival Internacional de Performance d'Eivissa, i també ha estat finalista del Certamen d'Art Jove d'Arts Visuals de les Illes Balears i del II Premi Barbara Weil. Els seus projectes transiten entre múltiples formes com l'escriptura, la performance, la instal·lació i la investigació, responent a necessitats comunicatives al voltant del cos, la natura, les emocions o els relats com a constructors d'imaginariis identitaris.

11:15 H

Pilar Bonet, professora de la Universitat de Barcelona, comissària i crítica d'art: «El mundo que necesitamos: ecosofía, arte y feminismo»

És doctora en Història de l'Art, llicenciada en Història Medieval, i professora d'art i disseny contemporani a la Universitat de Barcelona i a la Universitat Ramon Llull (ESDI). Imparteix docència en graus i màsters, i està especialitzada en història de l'art i el disseny, crítica d'art i gestió cultural. Com a crítica d'art i curadora d'exposicions, ha treballat sobre el llegat d'autors i associacions de les avantguardes espanyoles, així com ha presentat exposicions a partir de les col·leccions del Museu d'Art Contemporani de Barcelona i l'Institut Valencià

d'Art Modern. En els darrers anys ha centrat el seu estudi en la vida i les obres d'autores europees nascudes abans del 1950 vinculades al talent visionari i la mediumnitat, a través del grup de recerca Visionary Women Art-Research Group. És la presidenta de l'Associació Josefa Tolrà, membre de l'Associació Internacional de Crítics d'Art i del Matronat d'Hangar.

11:45 - PAUSA

CULTURA I PAISATGE

12:15 H

Paula Santiago, Centre d'Investigació Art i Entorn de la Universitat Politècnica de València: «El entorno como referente y objeto de estudio en la investigación artística»

Doctora en Belles Arts, titular d'universitat a la Facultat de Belles Arts de la Universitat Politècnica de València i directora del Centre d'Investigació Art i Entorn de la mateixa universitat. Des del 2006 ha dirigit diferents projectes R+D subvencionats en convocatòries públiques i ha publicat nombrosos articles relacionats amb la temàtica urbana i social, els entorns naturals i les seves vinculacions amb l'art. És autora dels llibres: *La convivència plural, una aproximació a la ciutat* (2020), *Art site. Perifèries expositives* (2016), *Fora de camp. Llegir l'espai des de les arts* (2014), *In situ: espais urbans contemporanis* (2011), *Visions de l'entorn: paisatge, territori i ciutat a les arts visuals* (2009), *Tabula rasa. Nous segles, nous eixamples* (2008) i *Marges i centres. La ciutat contraposada* (2007). Així mateix, ha comissariat i participat en nombroses exposicions d'àmbit nacional i internacional i ha obtingut diferents premis com a reconeixement al treball artístic.

12:45 H

Javier Maderuelo, escriptor: «El paisaje es cultura»

És doctor en Arquitectura per la Universidad de Valladolid i doctor en Història de l'Art per la Universidad de Zaragoza. Ha estat catedràtic d'Arquitectura del Paisatge a la Universidad de Alcalá. Ha dirigit el programa Arte y Naturaleza de la Diputación de Huesca i les publicacions editades sota aquest títol, així com els cursos sobre paisatge del CDAN – Fundació Beulas (Osca). És cofundador i membre del consell editorial de la col·lecció «Paisaje y Teoría», de l'editorial Biblioteca Nueva. Del 2013 al 2017 ha estat responsable d'investigació de l'Archivo Lafuente. És autor, entre altres, dels llibres *El paisaje. Génesis de un concepto* (2005), *Joachim Patinir. El Paso de la laguna Estigia* (2012), *El espectáculo del mundo. Una historia cultural del paisaje* (2020) i *Jacob van Ruysdael. El paisaje holandés* (2021).

PATRIMONI I PAISATGE

13:15 H

Miquel Antoni Pons Carreras, historiador de l'art: «Aproximació des de l'art al patrimoni prehistòric de Menorca»

És llicenciat en Geografia i Història de l'Art per la Universitat de València. A finals dels anys vuitanta col·laborà amb el Museu de Menorca en diversos treballs i excavacions arqueològiques. Ha format part de l'equip que va actualitzar el catàleg dels jaciments arqueològics de Menorca (1989-1990), i ha col·laborat en el seguiment i redescoberta del camí de Cavalls dut a terme per l'IME com a encàrrec de la Conselleria d'Obres Públiques i Ordenació del Territori del Consell Insular de Menorca (1989-1990). Ha elaborat diversos projectes didàctics com a professor de l'IES Josep Miquel Guàrdia d'Alaior, a través del Centre de Professors de Menorca. Ha estat jurat de diversos certàmens artístics a Menorca i ha escrit sobre temes d'art i arqueologia com a recerca i difusió del patrimoni històric artístic menorquí.

13:30 H

Rafael Mata Olmo, catedràtic d'Anàlisi Geogràfica Regional de la Universidad Autónoma de Madrid: «Menorca talayótica y paisaje»

És president d'Europarc-España i director, des de juliol de 2019, de la revista *Ciudad y Territorio. Estudios Territoriales* (indexada a Scopus i editada pel Ministeri de Transports, Mobilitat i Agenda Urbana d'Espanya). És membre de la ponència redactora i secretari del Comité Ejecutivo del Plan Nacional de Paisajes Culturales (2012, Instituto del Patrimonio Cultural de España, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte). Ha estat president de l'Asociación de Geógrafos Españoles (2005-2009) i del Comité Español de la Unión Geográfica Internacional. És especialista en l'estudi de sistemes i paisatges rurals, paisatges patrimonials i agricultures periurbanes, i en polítiques d'ordenació del territori, paisatge i conservació de la natura a Espanya i Amèrica Llatina. Ha participat en els darrers vint anys en l'elaboració de diversos plans d'ordenació del territori i directrius de paisatge d'àmbit subregional a diferents comunitats autònomes, coordinant els capítols de paisatge, medi rural i medi natural, entre els quals hi ha el Pla Territorial Insular de Menorca (Premi Nacional d'Urbanisme 2005 i Premio Gubbio – Associazione Nazionale Centri Storico Artistici d'Itàlia, 2006). És membre del Consell Científic de Menorca Talaítica i forma part de la seva comissió permanent.

14:00 H

Anna M. Bagur, responsable de l'àrea de cultura de la Fundació Líthica – Pedreres de s'Hostal:

«Líthica, l'emoció del paisatge. Del patrimoni a l'art de la terra»

És llicenciada en Història de l'art. Treballa en gestió i difusió cultural i artística a Menorca des de diferents àmbits. A partir del 2012 forma part del Patronat de la Fundació Lithica i és responsable de l'àrea cultural de l'entitat, on coordina el programa sobre el trencador de marès i els oficis de pedra, el paisatge de pedra, i, en l'apartat artístic, les activitats d'arts visuals i escèniques.

14:15 H - DINAR LLIURE

EXPERIÈNCIES PER A LA SENSIBILITZACIÓ

16:00 H

Marcos Ros Sempere, arquitecte, eurodiputat i membre de les comissions de Cultura i Educació i de Medi Ambient del Parlament Europeu: «La Nueva Bauhaus Europea: un cambio de paradigma»

És doctor en Arquitectura i professor d'Urbanisme a l'Escuela de Arquitectura y Edificación de Cartagena, des del 2008, on també treballa com a investigador. Com a eurodiputat ha treballat molt activament en la New European Bauhaus (NEB), de la qual ha estat coordinador del seu Grup d'Amistat, i actualment és ponent de l'informe d'iniciativa pròpia sobre la NEB. La seva trajectòria professional i política està estretament lligada a l'arquitectura i l'urbanisme. Té una gran experiència en restauració i rehabilitació d'edificis del patrimoni històric. Va ser guardonat amb el Premio de Arquitectura de la Región de Murcia pel desenvolupament del Plan Integral de Rehabilitación de Fachadas de Cartagena.

16:30 H

Nadine Gomez, directora de CAIRN centre d'art: «Les sommets des mers, une traversée artistique des préAlpes de Digne»

És conservadora de patrimoni, amb estudis en Geologia. Des del centre d'art que dirigeix des de 1988, implementa un programa de residència per a artistes amb la intenció de produir una col·lecció d'obres in situ fora dels murs del centre, en el territori protegit del Géoparc de Haute-Provence. Aquest projecte, pioner a Europa, permet descobrir l'obra d'artistes contemporanis destacats com Andy Goldsworthy, Mark Dion, Richard Nonas, Paul-Armand Gette, Herman de Vries, Joan

Fontcuberta, Abraham Poincheval, Lara Almarcegui o Till Roekens. Les obres es poden descobrir a peu, seguint antics camins, cosa que permet una veritable immersió en el paisatge alpi i un contacte intens amb la naturalesa.

17:00 H

Obarra Nagore, responsable d'exposicions i col·leccions del CDAN: «El CDAN, Centro de Arte y Naturaleza de Huesca en la actualidad»

És llicenciada en Història de l'Art per la Universidad de Zaragoza i Magister en Museografia i Exposicions per la Universidad Complutense de Madrid. Des del 2001 ha coordinat i gestionat exposicions temporals en diferents institucions, com el Palau de Sástago de la Diputació Provincial de Saragossa, el Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia i la Diputació Provincial d'Osca. Des del 2005 forma part de l'equip del CDAN Centro de Arte y Naturaleza de la Fundación Beulas (Osca), on és l'encarregada de la coordinació i la gestió de les exposicions temporals i de la conservació, documentació i catalogació de les col·leccions i els fons museogràfics del centre.

17:30 H - PAUSA

18:00 H

David Buckland, fundador i director internacional de Cape Farewell: «Artists and the climate crises»

Durant més de vint anys, la fundació Cape Farewell ha defensat que els artistes són fonamentals per implicar el públic, els científics i els polítics per abordar la gravetat de la crisi climàtica: l'activitat humana està tenint un impacte greu en els sistemes naturals que regeixen el nostre hàbitat i el nostre benestar. Els artistes tenen la capacitat de narrar el repte a escala humana amb emoció i intervencions seductores. L'art canvia les societats —David Buckland mostrarà nombroses obres dels 350 artistes amb què ha treballat Cape Farewell—, un altre món és possible i és essencial que les nostres societats globals reconeguin la necessitat de canviar la nostra petjada humana. L'art i els artistes graviten cap als problemes més destacats del seu temps i la crisi climàtica és possiblement el repte més gran que han tingut mai.

18:30 H

Rita Sixto, professora de la Universidad del País Vasco – Euskal Herriko Unibertsitatea: «Tras hacer cumbre»

És professora a la Facultat de Belles on, des del 2016, dirigeix el grup de recerca laSIA, amb projectes que indaguen en la dimensió investigadora de la pràctica artística. Amb aquest

equip, i en col·laboració amb la Sala Rekalde (Diputació Foral de Bilbao) ha organitzat diferents seminaris en relació amb el paisatge, com el Seminari Serantes, Malakate i Ikusi mendizaleak. Pregunta-li al paisatge. Juntament amb el professor Francisco Paiva coordina les trobades internacionals Montanha Mágica* Art e Paisaje, que tenen lloc des del 2018 a la Universidade da Beira Interior (Portugal). Aquestes trobades interdisciplinàries —conferències, exposicions i residències artístiques— reuneixen artistes i investigadors sota l'atenta mirada de la Serra da Estrela.

19:00 H - TAULA RODONA

DIUMENGE 4/12

10:00 H

Nuria Román, artista:

«La aguja de la gigante (platja de Mongofra)»

És artista visual multidisciplinària que combina una àmplia gamma de tècniques d'expressió: escultura, pintura, ceràmica, vídeo i instal·lacions artístiques en diferents materials i formats. La seva obra indaga en temes com ara la relació de la dona amb el món, la cerca de noves solucions per als problemes globals, la relació nord-sud, la terra com a lloc d'acollida i com a espai trencat, i la necessitat de crear ponts i «cosir la terra». El 2012 comença el projecte «Latitud 40º. Coser la terra», que pretén unir diferents llocs en aquesta latitud amb la intenció de reflexionar sobre les fractures que els éssers humans hem generat al planeta i entre nosaltres. L'escultura de «La aguja de la gigante», a Mongofra, enfila el paral·lel 40 a l'illa de Menorca, on s'inicia el projecte que ja ha tingut continuïtat a Madrid, Nova York i Sardenya.

10:30 H

Gloria Moure, historiadora de l'art: «El paisaje recuperado»

És llicenciada en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona i Doctora en Història de l'Art. Ha exercit de crítica d'art i comissària d'exposicions d'art contemporani en diversos museus espanyols. Destaca per la seva activitat en la posada en marxa de tallers impartits per artistes contemporanis de reconegut prestigi internacional durant el seu mandat com a directora del Centro Galego de Arte Contemporáneo des del

1994 fins al 1998. A més, ha treballat amb entitats com la Fundació Miró, el Museo Español de Arte Contemporáneo o la Fundació Tàpies. El 1994 es va vincular al Museo Reina Sofía com a membre del Consell Assessor i va ser responsable, entre altres, de la retrospectiva de Jannis Kounellis i de la mostra de l'artista nord-americà Dan Graham. També ha estat comissària d'exposicions com «Max Bili» (1980), «Marcel Duchamp» (1984), «Miró escultor» (1987) o «Ana Mendieta» (1999-2000). A més, és autora de diferents llibres i catàlegs de l'obra de Vito Acconci, Jean Dübets o Robert Wilson. Actualment, està preparant les exposicions «Medard Rosso» (Fundació MAPFRE, Madrid) i «Hacia el Paisaje: Giovanni Anselmo» (Guggenheim Bilbao).

11:00 H

Rafael Trénor, artista: «El alma del mundo»

Nascut a València el 1946, s'installa a Menorca el 1974, on viu actualment. El 1984 presenta el projecte «La Armonia de las esferas» i un any més tard l'exposa al Palacio de la Magdalena de Santander. El 1984 crea l'escultura «Los nueve planetas» i dissenya el projecte «Autopista del Sistema Solar». «Monumenta Planetaria» és presentat a la Galería Gamarres de Madrid el 1986, el mateix any que obté el primer premi d'un concurs per a un monument a Maó amb «Obelisco de la luz». Aquest mateix any guanya, juntament amb José Antonio Fernández Ordoñez, el primer premi exaequo del concurs d'idees per a l'Expo92 de Sevilla amb «La Esfera Armilar», que es troba en exposició permanent a l'illa de Llatzeret des del 2020. El 1988 comencen els estudis de «El alma del mundo», una intervenció escultòrica al planeta Terra que el portarà deu anys més tard a crear AMQ (Anima Mundi Quaeretur), tot localitzant els vuit vèrtexs de «El Alma del Mundo». El 2017 participa en l'exposició «Globes» (Palais Chaillot, París).

11:30 H - DIÀLEG OBERT

12:30 H - CLOENDA